

Podsumowanie kluczowych wniosków z badań dotyczących skutków obecności uczelni oraz studentów, ze szczególnym uwzględnieniem korzyści dla miasta i regionu, bazując na analizach zawartych w monografii **D. Rokity-Poskart pt. Ekonomiczne skutki migracji edukacyjnych do ośrodka akademickiego. Studium przypadku Opola** oraz monografii R. Jończy, D. Rokita-Poskart, P. Śleszyński pt. *Depopulacja i rozwój Nysy oraz powiatu nyskiego wobec akademickości miasta. Wybrane zagadnienia ekonomiczne demograficzne.*

Skutki te analizowane są w dwóch perspektywach:

- 1. uczelnie → miasto, region**
- 2. studenci → miasto, region**

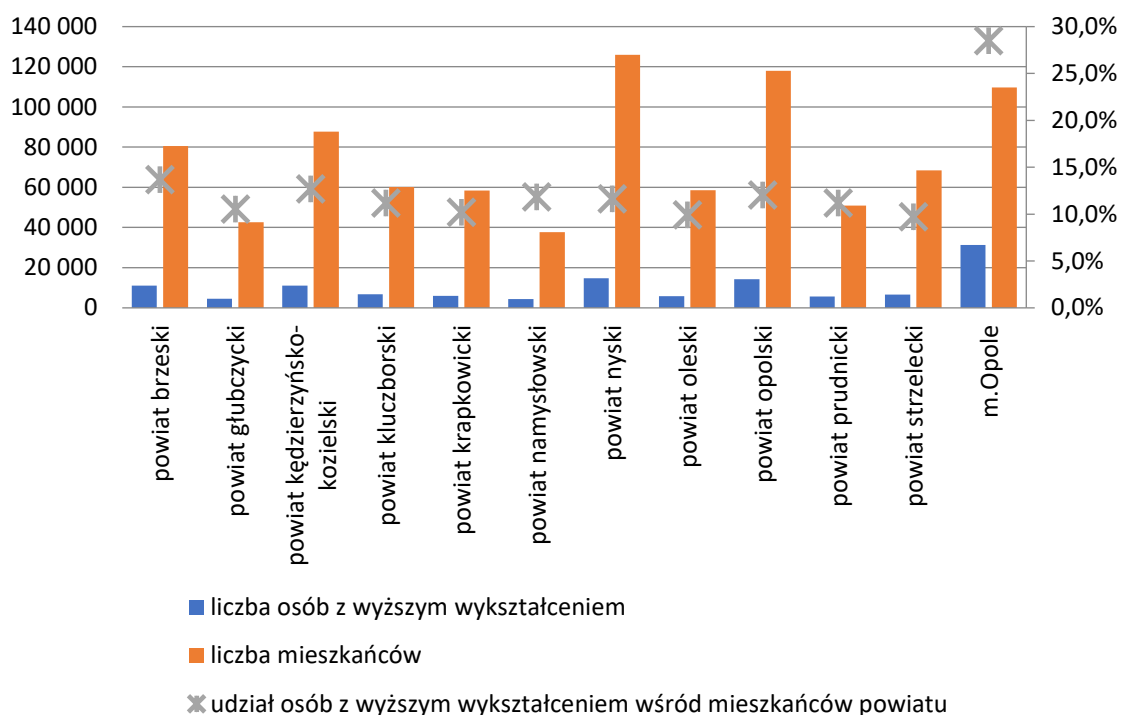
AD. 1. Wpływ uczelni na miasto i region:

Prawidłowości dotyczące oddziaływania ośrodka akademickiego na rozwój były i są przedmiotem badań w światowej literaturze geograficzno-ekonomicznej. Opracowania naukowe koncentrujące się na zagadnieniu oddziaływania ośrodka akademickiego na rozwój lokalny i regionalny analizują co do zasady wpływ uczelni (Florax, 1992) m.in. na:

- kapitał ludzki,
- transfer wiedzy,
- rynek towarów i usług,
- rynek pracy,
- oraz zagospodarowanie przestrzenne.

Prace dotyczące pierwszego z wymienionych zagadnień podejmują tematykę funkcji pierwotnie przypisanych do instytucji szkolnictwa wyższego, mianowicie **ich roli w kształceniu kadr na potrzeby regionu** (Baryla i Dotterweich, 2001; Bercovitz i Feldmann, 2006; O'Neill i Bagchi-Sen, 2023).

W przypadku poszczególnych powiatów województwa opolskiego widoczny jest wpływ opolskich uczelni na rozwój kapitału ludzkiego mierzonego wskaźnikiem liczby osób z wykształceniem wyższym w relacji do liczby mieszkańców powiatów województwa, w szczególności w Opolu.

Opracowania analizujące drugie zagadnienie nawiązują **do znaczenia transferu wiedzy i innowacji pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a szeroko rozumianym przemysłem ulokowanym w ich bezpośrednim otoczeniu** (Audretsch i Aldridge, 2009; Etzkowitz, de Mello i Almeida, 2005; Florax, 1992; Goldin i Katz, 2008; Gunasekara, 2006).

Jako przykład wskazać można wiele firm ulokowanych w Opolu i jego okolicach m.in. ze względu na dostęp do absolwentów opolskich uczelni. Z badań przeprowadzonych na potrzeby powstania pracy magisterskiej mgr Remigiusza Zubka, przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Diany Rokity-Poskart, wynika, że 87% badanych przedsiębiorstw ulokowało swoje oddziały w Opolu i jego okolicach ze względu na dostęp do absolwentów opolskich szkół wyższych. Otrzymane wyniki badań pozwoliły stwierdzić, że czynnikami, które przez większość badanych firm zostały uznane za bardzo ważne w lokalizacji oddziałów to: znajomość języka obcego wśród studentów, obecność uczelni wyższych oraz kwalifikacje pracowników.

W zagranicznej literaturze przedmiotu odnaleźć można także pozycje traktujące **o roli uczelni w tworzeniu efektów bezpośrednich widocznych nade wszystko na lokalnym rynku towarów i usług**. Część istniejących badań natomiast ukierunkowana jest na tematykę wiążącą szkoły wyższe oraz rynek pracy oraz na to, że osoby zatrudnione na uczelniach inicjują powstanie efektów mnożnikowych wynikających z wydatkowania dochodów.

Sam Uniwersytet Opolski i Politechnika Opolska zatrudniają łącznie ok 2,5 tys. osób, dysponują budżetem w wysokości ok. 400 mln zł, z czego wynagrodzenia dla pracowników stanowią ok. 260 mln zł. Uczelnie funkcjonują jako jednostki ekonomiczne, które w efekcie swojego istnienia same zgłaszają popyt na dobra i usługi w mieście i regionie wpływając na funkcjonowanie wielu podmiotów obsługujących uczelnie. Opolskie szkoły wyższe, zatrudniając pracowników, zwiększają poziom zatrudnienia na lokalnym i regionalnym rynku, a ich wynagrodzenia wydawane lokalnie i regionalnie inicjują powstanie efektów mnożnikowych. W rezultacie wydatki pracowników utrzymują dotychczasowe zatrudnienie w lokalnej gospodarce lub/i kreują nowe miejsca pracy.

Uczelnie wpływają także na zagospodarowanie przestrzenne ośrodka akademickiego.

Analiza bazy materialnej opolskich uczelni dowodzi, że uczelnie stały się jednym z głównych organizatorów przestrzeni w mieście. Rewitalizacja dawnej zabudowy pozwoliła uchronić je przed zniszczeniem i umożliwiła zachowanie zabytkowej zabudowy w mieście. Budowa nowej infrastruktury, prowadzone działania rewitalizacyjne oraz zmiana sposobu wykorzystania istniejących budynków zwiększyły również atrakcyjność okolicznych terenów – przede wszystkim centrum miasta, w którym mieści się większość infrastruktury wykorzystywanej przez uczelnie.

Istnienie uczelni w mieście i regionie zwiększa także poziom internacjonalizacji miasta i regionu.

Uczelnie pełnią funkcję magnesów przyciągających studentów zagranicznych realizujących pełne cykle kształcenia, poprzez uczestników krótkoterminowych programów wymiany, aż po przedstawicieli środowisk naukowych uczestniczących w konferencjach, sympozjach i innych przedsięwzięciach o charakterze akademickim. Ta wielowymiarowa mobilność akademicka przekłada się na stopniowe nasycanie lokalnej przestrzeni społeczno-kulturowej elementami kosmopolitycznymi, przyczyniając się jednocześnie do demograficznej dywersyfikacji i systematycznego umiędzynarodawiania lokalnego systemu edukacyjnego.

Równie istotnym aspektem tej transformacji jest napływ zagranicznej kadry naukowo-dydaktycznej, która wzbogaca intelektualny potencjał regionalnych uczelni. Przykładami tego zjawiska są doświadczenia związane z realizacją programu BIP (Blended Intensive Programme) na Wydziale Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej. Uczestnicy tego przedsięwzięcia – zarówno kadra akademicka, jak i studenci – wyrazili jednoznaczne deklaracje dotyczące chęci ponownego odwiedzenia Opola, jednocześnie zobowiązując się do promocji miasta w swoich środowiskach jako destynacji turystycznej oraz atrakcyjnego miejsca realizacji programów mobilności akademickiej w ramach inicjatywy Erasmus+.

AD. 2. Wpływ studentów na miasto i region:

Rynek towarów i usług:

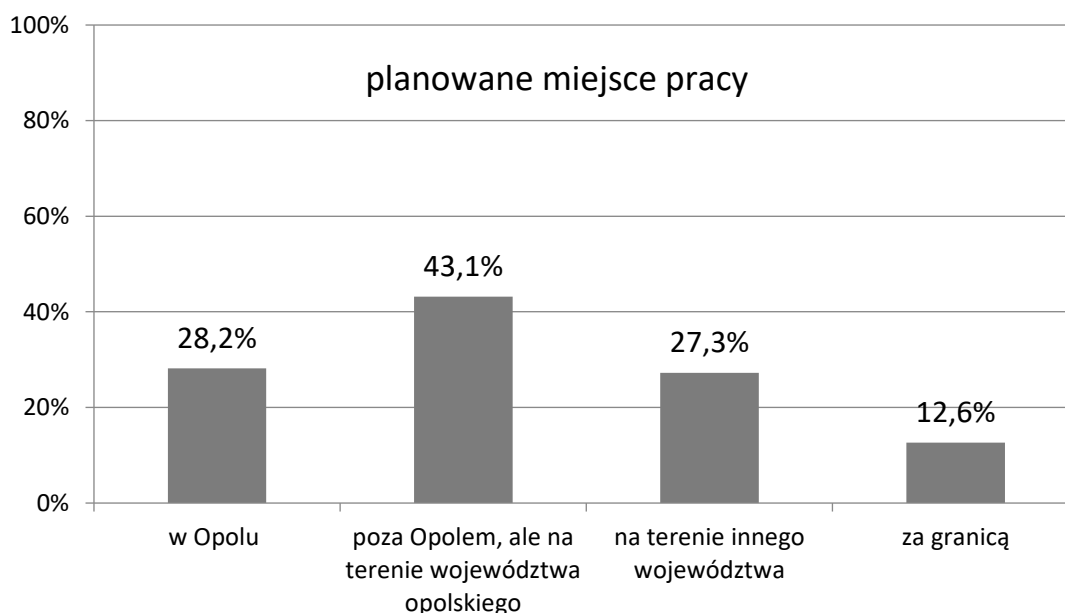
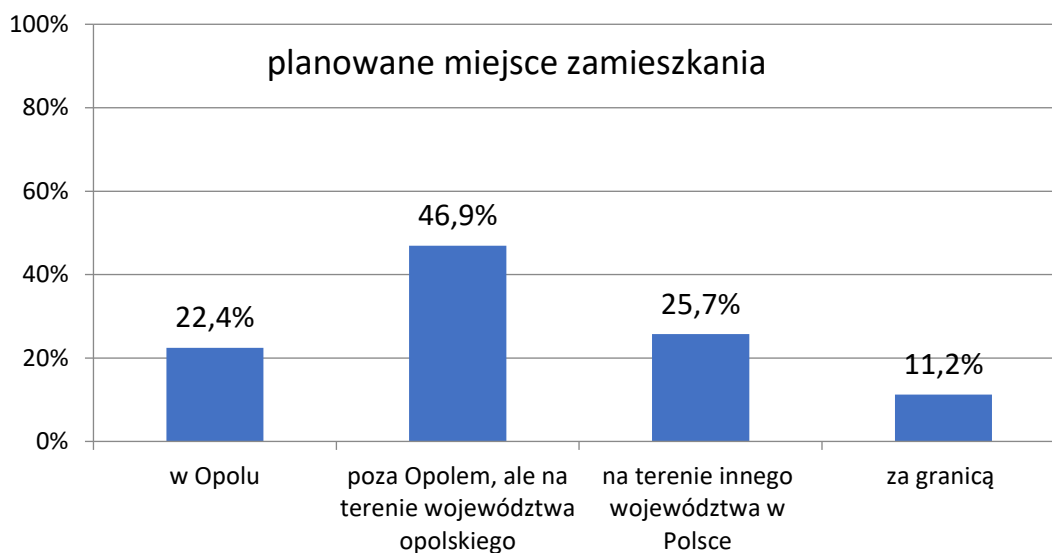
- Studenci przybywający na studia do Opola generują dodatkowy popyt konsumpcyjny na lokalnym rynku.
- Łączna wartość wydatków konsumpcyjnych wszystkich studentów w Opolu w ciągu roku akademickiego (bez czesnego i opłat za domy studenckie) jest szacowana na ponad 200 mln zł.
- Te wydatki w znaczący sposób zasilają lokalny rynek handlu detalicznego, usług oraz rynek prywatnego najmu nieruchomości.
- Stanowi to znaczący impuls popytowy – szacuje się, że na każdą złotówkę wydaną przez "stałych" mieszkańców Opola przypada co najmniej 11 groszy wydatkowanych przez studentów w pierwszej fazie efektów mnożnikowych.
- Obecność studentów jest widoczna, zwłaszcza w pobliżu kampusów i w centrum miasta, przyczyniając się do powstawania nowych przedsiębiorstw i poszerzania oferty handlowo-usługowej.

Rynek pracy:

- Obecność studentów w Opolu zwiększa lokalną podaż pracy. Około 5 tys. osób świadczyło usługi pracy w Opolu w trakcie studiów, co stanowi znaczący zasób dla lokalnego rynku.
- Studenci podejmujący pracę w Opolu to grupa charakteryzująca się dużą dyspozycyjnością i, jak wskazują badania, **niewygórowanymi oczekiwaniami płacowymi**. Około jedna trzecia pracujących studentów w Opolu zaakceptowałaby wynagrodzenie niższe od minimalnej płacy obowiązującej w Polsce.
- Dostępność studentów jako pracowników pomaga opolskim przedsiębiorcom, zwłaszcza w handlu i usługach, łagodzić problemy związane z deficytem pracowników oraz niedopasowaniami strukturalnymi na rynku pracy.
- Wydatki studentów na towary i usługi generują dodatkowy popyt na pracę poprzez efekty mnożnikowe. Oszacowano, że dzięki wydatkom migrantów edukacyjnych w Opolu powstaje co najmniej **355 nowych, pełnoetatowych miejsc pracy** w pierwszej fazie efektów mnożnikowych, z czego 80% w handlu i gastronomii.
- W perspektywie długookresowej, zatrzymanie absolwentów w mieście zwiększa lokalne zasoby pracy, zwłaszcza wykwalifikowanej. Absolwenci stanowią potencjał inwestycyjny i mogą przyciągać do miasta przedsiębiorstwa poszukujące wykwalifikowanej kadry.

Rozwój demograficzny:

- Opolskie uczelnie, przede wszystkim publiczne, są źródłem napływu młodych ludzi do Opola, ale także do regionu, co pomaga łagodzić negatywne trendy demograficzne w mieście, takie jak spadek liczby mieszkańców i starzenie się społeczeństwa, wynikające m.in. z odpływu ludności do innych ośrodków i za granicę.
- Część studentów deklaruje chęć pozostania w Opolu po ukończeniu studiów. Gdyby te plany zostały zrealizowane, miasto mogłoby zyskać około **1,35 tys. nowych mieszkańców rocznie** z samego tylko zasobu studentów, którzy przyjechali do Opola studiować.
- Szczególnie wartościowy jest napływ młodych kobiet (w wieku 20-34 lata), które w większym odsetku planują pozostać w Opolu po studiach, co ma pozytywne znaczenie dla potencjału demograficznego miasta.
- Obecność uczelni i przybywających studentów pozytywnie wpływa na akumulację kapitału ludzkiego w Opolu, mierzoną udziałem ludności z wyższym wykształceniem. Opole ma najwyższy udział osób z wyższym wykształceniem spośród wszystkich powiatów województwa opolskiego. Akumulacja kapitału ludzkiego wiąże się również z wyższym poziomem wynagrodzeń w mieście w porównaniu do innych powiatów regionu.
- Zyskuje na tym również cały region, po pierwszy zatrzymując studentów i absolwentów w województwie opolskim na czas studiów, ale jak pokazują również prowadzone badania, na okres wykraczający poza czas studiowania.

Podsumowując, obecność uczelni i dzięki nim studentów w mieście i regionie mają **znaczący i pozytywny wpływ** na gospodarkę i demografię Opola i województwa opolskiego. Działają jako **impuls modernizacyjny**, wzmacniając lokalny i regionalny rynek towarów i usług poprzez dodatkowy popyt, stabilizując rynek pracy i łagodząc niedobory kadrowe dzięki dodatkowej podaży pracy studentów, a w dłuższej perspektywie przyczyniając się do wzrostu kapitału ludzkiego i łagodzenia negatywnych trendów demograficznych. Choć napływ absolwentów nie w pełni kompensuje odpływ ludności, bez funkcji akademickiej sytuacja demograficzna i gospodarcza miasta i województwa opolskiego byłaby znacznie trudniejsza. W hipotetycznym scenariuszu braku lokalnych uczelni znacząca kohorta młodzieży województwa byłaby zmuszona do podjęcia edukacji akademickiej poza granicami regionu. Konsekwencją takiego stanu rzeczy stałaby się nieodwracalna utrata kapitału społecznego – utrata nie tylko na okres trwania studiów, lecz, jak dokumentuje bogata literatura przedmiotu, często permanentna, bowiem młode jednostki, które przekraczają granice swojego środowiska lokalnego w poszukiwaniu możliwości rozwoju gdzie indziej, wykazują znikomą skłonność do powrotu w rodzinne strony.

Wspieranie i rozwijanie funkcji akademickiej Opola, w tym przyciąganie studentów (zarówno krajowych, jak i zagranicznych) oraz stwarzanie warunków sprzyjających pozostawaniu absolwentów w mieście, jest kluczowe dla jego przyszłego rozwoju miasta i regionu.

Opracowanie: Diana Rokita-Poskart, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Politechnika Opolska